

făptuirilor românești în Transilvania, ci au ales o perspectivă mai largă, multiculturală, o istorie a comunităților și identităților Transilvaniei, care au trăit împreună și au interacționat pașnic sau conflictual de-a lungul secolelor. Prin aceasta, cartea este articulată pe o perspectivă modernă, în acord cu evoluțiile istoriografiei contemporane. Caracterul de sinteză al lucrării este unul remarcabil și se regăsește la nivelul conținutului prin informație relevantă din toate domeniile, de la economie și demografie, viață socială și politică, artă și cultură, istoria bisericii și a vieții religioase. Autorii au reușit să îmbine într-un mod inspirat rigoarea academică, specifică scrisului istoric profesionist, cu un limbaj accesibil, care îl poate determina pe cititor să se împrietenească ușor cu această lucrare și să revină mereu la ea. Remarcăm, de asemenea, numărul apreciabil al ilustrațiilor și calitatea grafică a reproducerilor, în culori alb-negru, dar expresive, nu în ultimul rând faptul că aceste imagini ne prezintă oameni și locuri din Transilvania într-o manieră mai puțin convențională – este vorba de personalități, peisaje rurale și urbane, monumente de for public etc. care nu se regăsesc de obicei în lucrările de istorie de această factură, cu care suntem obișnuiți. O bibliografie selectivă, în care remarcăm, pe lângă lucrări clasice, consacrate, și multe titluri noi, din istoriografia recentă de limbă română, maghiară și germană, precum și alte referințe din bibliografia internațională, urmată de un indice de nume și localități, încheie lucrarea.

Pe lângă contribuția științifică pe care o încorporează, pe lângă noutatea cu care îmbogățește istoriografia temei tratate, orice lucrare de istorie este purtătoarea unei mesaje, propune sau reafirmă valori și atitudini. O carte de istorie a unui ținut cu specific multietnic și multicultural așa cum a fost Transilvania, propune sau măcar sugerează printre rânduri o idee despre cum trebuie asumat în prezent trecutul comun și, respectiv, ce atitudini trebuie să stimuleze la nivelul interacțiunii cu celălalt, al relațiilor interetnice din cotidianul contemporan. Considerăm relevant în acest sens pasajul final al capitolului XIX (*Transilvania după 1920*) cu care se încheie lucrarea de față, din care am extras câteva considerații: „Entitatea transilvană este un dat al trecutului, dar, în același timp, ne însoțește peste tot, astăzi, sub ochii noștri. E singurul loc din Europa unde o biserică bizantină stă lângă o bazilică romanică, lângă o biserică gotică și lângă alta barocă, toate vecine cu o sinagogă! De asemenea, singurul loc în care un locaș de cult ortodox este la câțiva pași de unul greco-catolic, de altul romano-catolic, de unul calvin, de altul luteran sau unitarian. Aceasta spune mai mult despre conviețuirea pașnică decât despre conflicte, iar mesajul acestei lucrări este unul generos: trecutul trebuie cunoscut nu pentru încrâncenare și răzbunare, ci pentru destindere și înțelegere” (p. 348).

Ion Cârja

Dumitru SUCIU, *Simbolistica transilvană reflectată în contemporaneitate. Studiu de caz: Clujul*, ediție îngrijită de Maria Ploșteanu, Târgu Mureș, Editura Veritas, 2014, 161 p.

Volumul pe care îl supun atenției cititorilor a fost publicat la Editura Veritas din Târgu-Mureș, sub îngrijirea și din inițiativa doamnei Maria Ploșteanu, care a dorit, pe această cale, să aducă un omagiu cercetătorului științific gradul I de la Institutul de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca, dr. Dumitru Suciu. Aflăm acest lucru dintr-o însemnare discretă, strecurată pe verso-ul paginii de titlu. Pe de altă parte, doamna Ploșteanu, cu acordul autorului, a dorit să editeze într-un singur volum un studiu mai amplu aparținând cercetătorului Dumitru Suciu, care a apărut episodic în mai multe numere din revista „Tribuna” pe anul 2012 și în volumul intitulat *Mituri și legende din tradiția multimilenară a Clujului*, volum editat în același an, 2012, sub coordonarea lui Ioan Silviu Nistor. Inspirat intitulat *Simbolistica transilvană reflectată în contemporaneitate. Studiu de caz: Clujul*, volumul cuprinde de fapt în paginile sale trei studii care conturează rotund chintesența teoriilor istorice științifice pe care cercetătorul de la Institutul de Istorie din Cluj și le-a asumat și afirmat de-a lungul carierei sale. Primele două studii, *Crâmpoie din simbolistica Clujului (vremuri de demult)* și *Din simbolistica Clujului (vremuri de azi și de demult)*, care ar putea fi unite foarte bine într-unul singur, reprezintă o serioasă analiză a evoluției simbolisticii maghiare și a celei românești de-a lungul

a două secole de istorie, centrul de greutate fiind pus pe simbolistica născută de-a lungul timpului în una dintre citadelele „maghiarismului transilvan”, Clujul.

Cel de-al treilea studiu, intitulat *Anul 1918 în Europa Centrală și Răsăriteană și Unirile Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei cu România. Priviri comparative, perspectivă și retrospectivă istorică* și urmat de un rezumat în limba franceză, care se întinde pe 10 pagini, din cele 160 cât însumează prezentul volum, este de asemenea o republicare. Acest al treilea studiu care încheie volumul este o analiză complexă a situației României și românilor în anii Primului Război Mondial, dar și a istoriei țărilor vecine în acel context complicat. Studiul are meritul de a sublinia semnificația și simbolistica anului 1918 în plan național, dar și internațional. Anul 1918 este văzut ca un an al acumulărilor realizate de mișcările naționale de mai bine de o jumătate de secol, dar și ca o prefigurare a evenimentelor ulterioare din istoria românilor și din cea europeană. Cercetătorul Dumitru Suciuc ne propune să vedem anul 1918, din punct de vedere simbolic, ca pe un an al continuității, dar și al discontinuității. El a marcat extinderea democratizării și armonizării geografiei europene; deschiderea acestui proces și spre Răsăritul Europei, proces care nu s-a încheiat pe 31 decembrie 1918, ci continuă și astăzi. Anul 1918 nu a căzut în desuetudine, reunificarea Germaniei în 1991, refacerea statelor democratice Letonia, Estonia și Lituania reactualizează simbolistica anului 1918. Destrămarea Iugoslaviei și Cehoslovaciei trebuie citită, prin prisma principiului autodeterminării naționale din 1918.

Rezultatul punerii la un loc a celor trei studii constă în faptul că volumul cuprinde într-un mod unitar și concentrat viziunea profundă, particulară, extrem de documentată și susținută cu solide argumente istorice și logice a cercetătorului Dumitru Suciuc, dar și a intelectualului care trăiește în cetate și nu poate rămâne surd la strigătele și problemele acesteia. Știm cu toții că astăzi mai mult decât altădată intelectualul român, dezamăgit și oripilat de felul în care guvernează (mai bine zis nu guvernează) cei ajunși la cârma destinului acestui popor, s-a retras deoparte de problemele cetății, cufundându-se în cercetările proprii și, în cel mai fericit caz, implicându-se în dezbateri publice pe tematici culturale. În cazul de față avem de-a face cu o atitudine responsabilă din partea omului de știință, a istoricului, care dorește să pună în folosul concetățenilor săi, a societății, cunoștințele pe care le deține, să-și ajute semenii să învețe din trecutul lor. Cunoașterea și înțelegerea istoriei reprezintă calea pentru o bună conviețuire, pentru respectarea celuilalt (individ, etnie), pentru respectarea legilor țării și a integrității acesteia.

Ideea redactării primelor două studii, cele care de altfel dau titlul volumului de față și care așa cum am spus pot fi unificate într-unul singur, pornește de la stupefacția produsă în mintea, inima și logica cercetătorului într-ale istoriei de manifestările antiromânești desfășurate de anumite grupări maghiare și secuiești cu prilejul zilei de 15 martie, culminând cu cele din anul 2011. Cele două studii sunt, în fond, o pledoarie pentru înțelegere și buna conviețuire, întronarea definitivă a unor relații armonioase între românii și maghiarii care locuiesc în hotarele statului român, între Ungaria și România ca țări înfrățite, membre ale Uniunii Europene, două camere din marea „vilă” continentală, cum plastic afirmă autorul (p. 34). De fapt, cele două studii îi oferă istoricului Dumitru Suciuc prilejul de a realiza o amplă, profundă și solidă incursiune în istoria Transilvaniei, începând cu evenimentele politice și militare din anii 1848-1849. În opinia istoricului Dumitru Suciuc aceste evenimente echivalează cu primul Război Național pentru teritorii, un război desfășurat între cuceritori (maghiari) și cuceriiți (români, sârbi, croați, slovaci), analiza curgând firesc până în zilele noastre. Pe parcursul celor 95 de pagini alocate *Simbolisticii transilvane*, autorul reiterează temele fundamentale pe care le-a cercetat de-a lungul frumoasei sale cariere științifice, insistând asupra proiectelor de federalizare a Europei Centrale și Răsăritene, în special asupra celor aparținând cehului Palacky, francezului Robert sau lui Mazzini, dar și românilor ardeleni Vincențiu Babeș, Ioan Antonelli, A. C. Popovici, care propuneau „elvetizarea” monarhiei, crearea unei Austrie Mari pe baza principiului etnic sau istoric, cu respectarea drepturilor și libertăților cetățenești, dar și a celor naționale. În fapt, aceste proiecte stau la baza ideii care s-a materializat și funcționează astăzi sub forma Uniunii Europene.

Autorul analizează apoi și prezintă pe înțelesul publicului larg antecedentele dualismului austro-ungar oficial și definitiv instalat în anii 1866-1867. Desigur, despre evenimentele care s-au desfășurat în Transilvania în anii 1848-1849, despre evoluția mișcării naționale românești transilvănene

(1848-1918) s-a scris mult și din varii perspective. Prin intermediul lucrării de față, istoricul Dumitru Suciuc aduce în fața cititorilor, viziunea domniei sale asupra unor momente cruciale din istoria românilor din Transilvania, care toate la un loc conturează, într-o manieră originală, perspectiva mișcării de emancipare a românilor din Transilvania vreme de 7 decenii, în epoca „trezirii” și lucrării la cote maxime a conștiinței lor naționale.

Referitor la primele două studii din volum mai trebuie spus și faptul că ele redau în oglindă simbolistica Clujului, simbolistica transilvană în general, fiind vorba, desigur, de perspectiva românească și de cea maghiară. Din perspectivă maghiară, Clujul a fost privit drept centru de putere, citadelă a nobilimii maghiare, sediul Dietei Ardealului; centrul care a contribuit la crearea conceptului de „națiune politică”, națiunea maghiară văzută ca națiune de cultură majoră etc. Toată această simbolistică a fost pusă în slujba impunerii centralismului maghiar de stat. Pentru poporul român „națiunile privilegiate” din Transilvania au confecționat simboluri, precum: „tolerat”, popor de țărani, deținător al unei culturi minore, simboluri cu conotații negative, menite a reflecta o stare de inferioritate în același scop al supunerii și ascultării necondiționate față de națiunea politică maghiară, care, în virtutea faptului că era una majoră, nu trebuia „obstrucționată” în obiectivul ei de a impune o națiune politică unică într-o Ungarie în care, din punct de vedere etnic, maghiarii erau dominați de slavi și români.

În plin secol al naționalismului și al afirmării sentimentului național, românii și-au creat ei înșiși propria simbolistică, refuzând în a doua jumătate a secolului al XIX-lea să mai accepte simbolistica impusă de națiunile politice ale Transilvaniei. Și-au făurit, de asemenea, propriile idealuri, deziderate, printre care egal-îndreptățirea politică și confesională, drepturi civile și naționale, dreptul de a-și folosi propria limbă în administrație și justiție. Astfel că, treptat, cele două tipuri de simbolistică transilvană au intrat în contradicție. Cu valoare de simbol au fost investite și anumite date sau locații, precum 15 martie, 29 mai, Pesta și Cluj pentru maghiari, 15 mai, 1 decembrie, Blaj și Alba Iulia pentru români. Simbolistica transilvană pare să rămână parțial una divergentă chiar și în zilele noastre, un chip al lui Janus, care, pe o parte prezintă simbolurile românești, pe de altă parte simbolurile ungurești.

Să nu vă închipuiți cumva că studiile istoricului Dumitru Suciuc îndeamnă la disensiune, dimpotrivă, ele cheamă la trezire, la conștientizare, la respect reciproc într-o Europă unită în armonie și bună înțelegere, dar atrage atenția asupra faptului că într-o societate democratică, într-un stat în care conducătorii sunt drepti, corecți, dar și vigilenți, manifestări de genul celor amintite mai sus, care fără nicio șială atacă principiul inalienabilității și integrității teritoriale a statului, nu pot exista. Principiul fundamental al volumului de față este *Historia magistra vitae est*. „Cu toții trebuie să învățăm din greșelile trecutului, trebuie să ne îndreptăm viața și conștiințele pentru o bună conviețuire” (p. 85-86). Mesajul european în viziunea istoricului Dumitru Suciuc îndeamnă la armonie, înțelegere, colaborare, respect reciproc între o majoritate română iubitoare și protectoare față de o minoritate maghiară recunoscătoare și loială statului de drept român. Această atitudine trebuie dublată de relații bune între România și Ungaria, ca membre ale Uniunii Europene, ceea ce ar însemna o adevărată evoluție de proporții în istoria celor două popoare, depășirea vechilor tensiuni ale trecutului, în vederea funcționării unei lumi mai sigure, deschise spre pace și democrație pe continent.

Personal, cred că această lucrare este mai mult decât un volum de studii, este în primul rând o carte de atitudine, expresia credinței și convingerilor intime ale cercetătorului istoriei moderne a Transilvaniei și a României, dar și a omului care trăiește în cetate și dorește ameliorarea, îmbunătățirea stării lucrurilor într-o contemporaneitate imediată, incertă, lipsită de valori, atitudine, spirit civic și patriotism. Trebuie să mărturisesc faptul că m-a surprins într-un mod extrem de plăcut și analiza pertinentă, foarte plastic prezentată de autor a perioadei celui de-Al Doilea Război Mondial, respectiv a regimului comunist. Lecturile temeinice și vaste ale domniei sale, experiența în cercetare și de viață îl îndreptățesc cu siguranță la această succintă analiză a istoriei contemporane, chiar dacă specializarea și preocupările sale majore s-au axat pe epoca modernă a istoriei naționale și universale.

Lucrarea de față este realizată în forma unui eseu istoric doct și logic argumentat, din care răzbat atât ironia fină a intelectualului profund și analitic, cât și discernământul specialistului bine documentat. Recunoaștem de la primele pagini stilul inconfundabil al cercetătorului Dumitru Suciuc,

un stil alert, antrenant, impregnat pe alocuri cu savuroase expresii de factură beletristică. Este cu siguranță o lectură incitantă, pentru unii poate contrariantă, o carte pe care o citești dintr-o suflare. Felicitări *Seniorului* nostru întru ale cercetării, domnului Dumitru Suci, pentru curajul de aborda și a încerca să facă lumină asupra unui subiect încă sensibil, nu doar pentru opinia publică, ci chiar și pentru cele două istoriografii: română și maghiară. Dar oare cine era mai în măsură decât domnia sa să o facă? Felicitări, de asemenea, doamnei Maria Ploșteanu pentru salutara inițiativă de a reuni studiile de față într-un volum încheiat, care va constitui o lectură plăcută și interesantă pentru toți cei care vor avea curiozitatea de a-i deschide copertile.

Mirela Popa-Andrei

Emanuel COPILAȘ, *Incursiuni în istoria politică și intelectuală a secolului XX*, Iași, Editura Adenim, 2014, 343 p.

Așa cum reiese chiar din titlu, noul demers istoriografic semnat de Emanuel Copilaș reprezintă o reușită trecere în revistă și analiză a unor evenimente politice și curente ideologice care au apărut în secolul XX, și-au pus amprenta asupra perioadei respective, dar își manifestă influența și în zilele noastre. *Incursiuni în istoria politică și intelectuală a secolului XX* este un volum interesant, reușit și foarte util celor care studiază mai ales lumea comunistă, atât din punct de vedere politic, dar și ideologic, economic, al elitelor sau al procesului decizional în politica internă și externă. Și, cum deja și-a obișnuit cititorii, Emanuel Copilaș s-a prezentat în fața lor cu o lucrare bine documentată și structurată – capitole, subcapitole, care sunt apoi reunite în două părți.

În prima parte, *Avatarurile Rusiei: ideologii și politicieni*, cei interesați se vor bucura de o lectură în care vor găsi informații despre: a) rădăcinile bolșevismului, cu o analiză ideologică asupra inteligenței ruse din secolul al XIX-lea, care de altfel a și constituit pepiniera intelectuală a dictaturii bolșevice; b) sunt prezentate câteva ideologii, cu exemplificări asupra modului în care și-au pus amprenta asupra politicului (social-democrație, populism, nihilism, terorism, marxism, leninism); c) a fost realizată o reevaluare a disensiunii chino-sovietice din perspectivă ideologică, cu analize asupra premiselor conflictului din perspectiva dimensiunii ideologice, geopolitice, economice, a liderilor implicați și chiar din perspectivă rasială. De asemenea, conflictul chino-sovietic este radiografiat de Emanuel Copilaș și din perspectivă politică, în acest ultim caz nu putem să nu remarcăm concluziile autorului, conform căruia Stalin nu a fost niciodată încântat de perspectiva comunizării Chinei sau a oricărui stat, dacă procesul nu se desfășura sub controlul său. Și, subliniem noi, poziția lui Stalin față de Iugoslavia, de exemplu, merită a fi luată în considerare. Tot din cadrul analizei dimensiunii politice a conflictului dintre cele două partide și state, Emanuel Copilaș a mai remarcat că, odată ce China a reușit să atragă de partea sa diferite partide comuniste, să creeze facțiuni pro-chineze în cadrul altora, lumea comunistă a devenit iremediabil polarizată și, în consecință, mai puțin puternică.

Ultimele două capitole ale primei părți readuc în atenție alte subiecte de actualitate, printre care amintim: a) paradoxurile eurasianismului, b) dezintegrarea leninismului și ascensiunea neoerasianismului prosovietic, c) repetabilitatea neoerasianismului în politica externă a lui Putin, d) dimensiuni ale discursului hegemonic în Statele Unite și Rusia etc. Nu în ultimul rând, tot în această parte de început, autorul a realizat și interesante portrete ale unor lideri comuniști sovietici: Stalin, Troțki și Hrușciov.

În partea a II-a, *Între științe politice și relații internaționale. Studii de caz*, Emanuel Copilaș, după o incursiune în istoria conservatorismului, neoconservatorismului și neoliberalismului, a ajuns la concluzia că, de-a lungul secolului XX, caracterul politic al liberalismului clasic a fost înlocuit de unul antreprenorial, ideologicul, politicul și socialul devenind anexe ale economicului. Apoi, autorul a demonstrat că la nivelul teoriei relațiilor internaționale, filosofia lui Habermas nu a rămas ancorată în teoria critică internațională, ci poate fi circumscrișă teoriei socio-constructiviste. În același timp, pe lângă răspunsurile de natură filosofică la adresa problemelor internaționale, Emanuel Copilaș sesizează că filosoful și sociologul german a enunțat și o serie de ipoteze de natură geopolitică. Și, nu în ultimul rând, cititorii lucrării supuse prezentării noastre vor mai întâlni abordate și subiecte legate